

Mykhailovyna S. O.

Uman National University of Horticulture

PECULIARITIES OF MAKING PROFIT AND LOSS ACCOUNT (INCOME STATEMENT) AT FARM ENTERPRISES

Summary

The article considers peculiarities of organization and methodology of forming Profit and Loss Account (Income Statement) in the accordance with regulatory changes. The improvement of methods of receiving update and accurate information on financial results at farm enterprises has been suggested. Essentiality of changes during the formation of Profit and Loss Account (Income Statement) in accordance with National Provisions (Standards) of Business Accounting № 1 has been studied.

Keywords: income, comprehensive income, profits, expenses, improvement.

УДК 656.072.52

Сисюк С. В.

Тернопільський національний економічний університет

КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ В ТРАНСПОРТНІЙ ГАЛУЗІ: АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТЕЙ ТА ЗАДАЧІ ВДОСКОНАЛЕННЯ

На основі аналізу авторських підходів до проблем використання сучасних комп'ютерних інформаційних технологій обліку і контролю в транспортній галузі обґрунтовано переваги та недоліки існуючих програмних продуктів. Виявлено привабливі для користувачів можливості автоматизації, обґрунтовано доцільність їх розвитку й здійснено постановку відповідних задач для програмування. Сформовано пропозиції щодо можливих напрямів їх удосконалення, виходячи з об'єктивних потреб управління та оптимізації діяльності і витрат. Обґрунтовано доцільність і визначено задачі для формування програмних додатків з ведення управлінського обліку в автотранспорті.

Ключові слова: підприємства транспорту, ефективність, система обліку, контроль, інформаційні технології, удосконалення, комп'ютеризація, управлінський облік.

Постановка проблеми. В сучасних умовах підприємства транспорту, в тому числі автомобільного, відіграють важливу роль в національній економіці. Проте в останні роки статистичні дані свідчать про наявність негативної динаміки показників цієї галузі. Так, у січні-квітні 2015 р. вантажообіг підприємств транспорту становив 93,3 млрд. т/км, або 79,6% від обсягу січня-квітня 2014 р. Загалом підприємствами транспорту перевезено 183,5 млн. т вантажів, що становить 76,8% від обсягу січня-квітня 2014 р. Підприємствами автомобільного транспорту (з урахуванням перевезень фізичними особами – підприємцями) за січень-квітень 2015 р. виконано вантажообіг в обсязі 10,6 млрд. т/км, який зменшився на 16,3% порівняно з відповідним періодом минулого року, та перевезено 42,9 млн. т вантажів, що на 29,8% менше, ніж за січень-квітень 2014 р., а послугами з пасажирських перевезень (з урахуванням перевезень фізичними особами – підприємцями) скористалися 0,8 млрд. пасажирів, що на 20,7% менше від обсягів перевезень пасажирів у січні-квітні 2014 р. [10].

На відміну від цього результати діяльності суб'єктів транспортної галузі Тернопільської області характеризуються позитивними тенденціями. Зокрема, за січень-квітень 2015 р. підприємствами транспорту перевезено 2323,6 тис. т вантажів, що в 1,7 рази більше, ніж у січні-квітні 2014 р. Послугами пасажирського транспорту у січні-квітні 2015 р. скористалися 30,9 млн. пасажирів, що на 6,3% більше від обсягу перевезень відповідного періоду 2014 р. [6].

Підвищення ефективності діяльності автотранспортних підприємств вимагає використання різних важелів, в тому числі тих, що лежать в площині обліку й контролю. В свою чергу, досягнення поліпшення їх якості тісно пов'язане з інформатизацією.

Інформатизація в Україні, яка охоплює бізнес-процеси та їх облік і контроль, належить до переліку завдань, визначених Національною програмою інформатизації. Остання визначає стратегію розв'язання проблеми забезпечення інформаційних потреб та інформаційної підтримки соціально-економічної, екологічної, науково-технічної, оборонної, національно-культурної та іншої діяльності у сферах загальнодержавного значення [9]. Оскільки автомобільна галузь належить до соціально-економічної складової, комп'ютеризація процесів, в тому числі обліку та контролю, є пріоритетним державним завданням, яке також можна віднести і до внутрішніх стратегічних пріоритетів самих автотранспортних підприємств. Підтвердженням цього виступають ті переваги, які останні отримують від активного застосування сучасних інформаційних технологій.

Актуальність проблематики використання інформаційних технологій для ведення обліку, управління та контролю в сучасних умовах підкреслюється швидкими темпами розвитку комп'ютерної техніки і мов програмування. Зважаючи що сучасні ІТ здатні забезпечити підвищення ефективності здійснення діяльності, особливо в транспортній галузі, подальше дослідження цього напрямку сприятиме поліпшенню фінансового становища автотранспортних підприємств і підвищенню організаційного рівня їхньої діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З огляду на це в спеціальній науковій літературі останніх років багато уваги приділяється проблемам удосконалення обліку та контролю через використання комп'ютерних інформаційних технологій. У цьому контексті слід відзначити напрацювання таких науковців, як Н.Ю. Грицак, В.В. Муравський, Ю.С. Лігум, Д.О. Паланд та ряду інших. Варто зазначити, що більшість дослідників

в своїх працях роблять акцент на доцільності використання інформаційних технологій з метою формування якісної інформаційної бази управління (в т. ч. діяльності транспортних підприємств) та розвивають термінологічний апарат і його новачі [1; 2; 5; 7; 11]. Одночасно з цим ряд вчених зосереджують увагу на прикладних моментах розвитку комп'ютеризації обліку та контролю і впровадженню нових можливостей сучасних інформаційних технологій.

Так, Н.Ю. Грицак, обґрунтовуючи організаційні положення бухгалтерського обліку витрат автотранспортних підприємств в контексті побудови системи обліково-інформаційного забезпечення управління їх розвитком, вказує на підвищення оперативності облікових даних у натуральних показниках, власне, через комп'ютеризацію облікових процедур [3, с. 144, 147].

В.В. Муравський рекомендує використання технології глобального позиціонування, яке дозволяє повністю автоматизувати облік витрат на паливо-мастильні матеріали, автопокришки, плановий ремонт транспортного засобу, оплату праці водія, а також амортизаційні відрахування. Автор пропонує на основі цього механізму повністю автоматизувати здійснення обліку витрат для кожного факту і кожної одиниці об'єкта перевезення окремо, обґрунтовуючи це тим, що такий підхід дозволяє з необхідним рівнем рентабельності одразу після доставки товарів автоматично встановити для замовника вартість перевезення [7, с. 73].

Не залишилися поза увагою вчених також питання, пов'язані з оцінкою переваг і недоліків програмного забезпечення, що використовується для ведення обліку і здійснення контролю, розвиток хмарних технологій тощо [11]. Проте варто визнати, що в переважній більшості дослідження стосуються різних галузей, але щодо транспортних підприємств

така оцінка в основному пов'язана з логістичними проблемами. Виробленню обґрунтованих підходів до розвитку й удосконалення програмних продуктів з ведення обліку, здійснення контролю, формування звітності й проведення аналізу в транспортних підприємствах сприяє виявлення існуючих прогалин у складі їх додатків і функцій.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Враховуючи виняткову роль і вагу сучасних інформаційних технологій обліку та контролю у забезпеченні високоефективного функціонування суб'єктів транспортної галузі, а саме автотранспортних підприємств, варто розвивати саме такий напрям наукових пошуків. Особливо через наявність проблеми, пов'язаної з пошуком найбільш вдалих і адаптованих до специфіки діяльності цих підприємств програмних продуктів, яка на сьогоднішній день залишається невирешеною.

Метою статті є аналіз можливостей програмних продуктів і постановка задач для їх подальшого вдосконалення в контексті врахування специфіки транспортної галузі загалом і автотранспортних підприємств, зокрема.

Виклад основного матеріалу. На ринку програмних продуктів для автоматизації обліку, формування звітності та контролю в галузі автотранспорту представлено багато різних рішень. До них належать як вітчизняні, так і зарубіжні програми для автоматизації обліково-аналітичної роботи. При цьому слід визнати, що попри наявність в Україні хорошої професійної програмної бази та фахівців в галузі програмування, розроблені вітчизняні продукти не користуються значним попитом з ряду причин, однією з яких є низька комерційна спроможність (недостатній рівень реклами, сервісного обслуговування тощо).

Великі корпорації, такі як 1С, є лідерами в цьому плані. Певні успіхи в цьому плані має також корпорація «Парус», яка належить до вітчизняних розробників програмного забезпечення. Її програмним продуктом користуються такі транспортні організації, як УЦОП (Центр обслуговування пасажирів на залізничному транспорті), «Укрзалізничпостач» (ДП «Укрзалізниця»), авіакомпанія «Скіф-авіа», автобаза Верховної Ради, ДКП «Депо № 3» (Дніпропетровський електротранспорт), КП «Київпаstrans», «Віннер-Імпорте Україна», автопідприємство ДУС.

Слід зазначити, що використання програмних продуктів для автоматизації обліку та контролю, а також інших важливих ділянок управління автотранспортних підприємств має ряд переваг, особливо в контексті електронного документообігу (рис. 1).

Кожен із запропонованих на ринку програмних продуктів має свої переваги та недоліки. Проте, зважаючи на практику та аналіз наявних публікацій з цих питань, можна зробити висновок, що найбільш поширеними є «Парус: «Управління автотранспортом», «1С: Управління автотранспортом Стандарт», «1С: Підприємство 8. TMS Логіс-

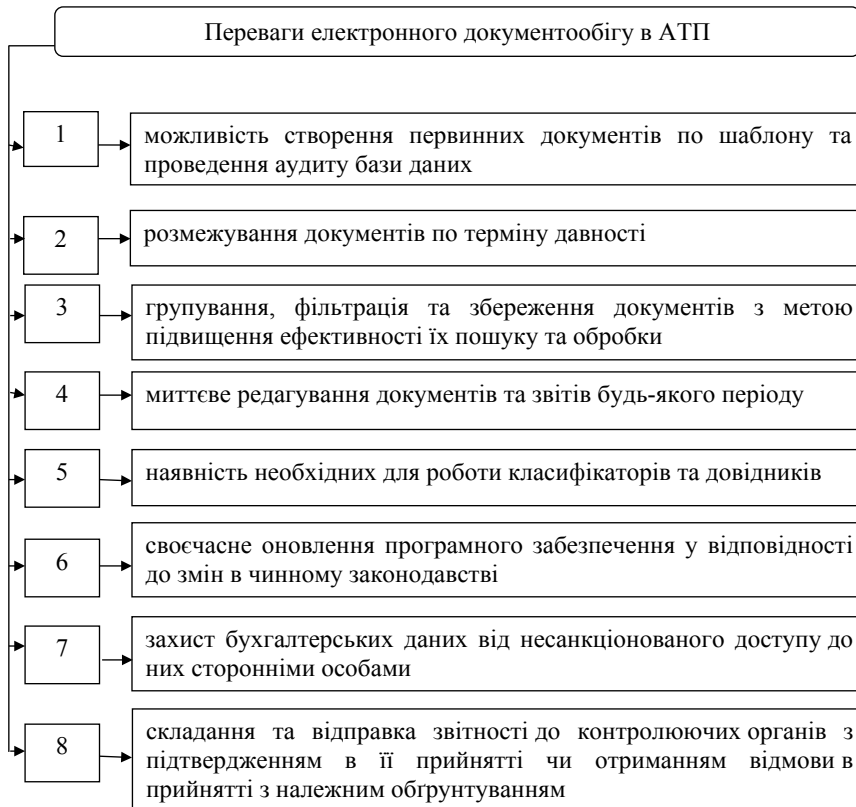

Рис. 1. Основні переваги документообігу АТП в умовах комп'ютеризації

Джерело: сформовано на основі [4]

тика». Також для системи внутрішнього управлінського обліку використовуються програмні продукти контролінгу – «Управління фінансами», «Адміністратор», «Зведення звітності», «Управління фінансами», «Управління виробничими процесами», «Управління персоналом». Для оперативного врахування змін чинного законодавства та вимог до обліково-розрахункових робіт і формування звітності має також використання АТП інформаційно-довідкових систем – «НАУ-Експерт», ІАС «ПАРУС-Консультант», «Ліга-Закон» та ін.

Підтримка вітчизняних виробників програмних продуктів має в сучасних умовах стати не лише приватним завданням підприємців, а й державною програмою розвитку інформаційної галузі. Тому на різних рівнях, в тому числі в процесі проведення досліджень при написанні дипломних і інших наукових робіт, варто акцентувати увагу саме на вітчизняних розробках. З огляду на це, подаємо основні характерні риси та переваги рішення «Управління автотранспортом», розроблене корпорацією «Парус», що призначене для комплексної автоматизації автотранспортних підприємств. Розглядувана система орієнтується на підприємства, що мають у своєму складі парк різноманітної автомобільної техніки.

Рішення jПарус «Управління автотранспортом» дозволяє автоматизувати облік шляхових листів, доходів і витрат, маршрутів, ПММ, запчастин, акумуляторів, шин, ремонтів, складання графіків, також за допомогою системи можна отримувати уявлення про рентабельність роботи підприємства, знизити рівень зловживань зі сторони персоналу, одержувати різні звіти та аналітичні склепіння. Загалом ця система володіє низкою функціональних можливостей, що охоплюють усі облікові задачі (рис. 2).

Перелік можливостей, зображений на рис. 2, свідчить, що сучасні комп'ютерні інформаційні системи здатні виконувати різні облікові, економічні і логістично-управлінські операції. Однак слід зробити деякі застереження з цього приводу.

Так, п. п. 2 та 4 (рис. 2) вказують на можливість оперування формуванням подорожніх листів. Натомість у Листі від 28.05.2014 р. № 5615/25/10-14 Мінінфраструктури нагадало, що єдиним для всіх учасників транспортного процесу юридичним документом є товарно-транспортна накладна (далі – ТТН) (не менше чотирьох примірників). Вона призначена для списання товарно-матеріальних цінностей, обліку на шляху їх переміщення, оприбуткування, складського, оперативного та бухгалтерського обліку, а також для розрахунків за перевезення вантажу та обліку виконаної роботи.

Також окремо слід зазначити, що для деяких видів вантажів під час їх перевезення автомобільним транспортом встановлені спеціалізовані

форми ТТН. Таким чином, цей документ складається вантажовідправником для оформлення перевезень вантажів відповідно до укладеного договору і використовується для проведення прикінцевих (остаточних) розрахунків за надані послуги з перевезення вантажів. З цього положення начебто випливає, що відпадає потреба у формуванні подорожнього листа. Цим шляхом пішли ряд АТП. Однак є ще одна умова: якщо покупець здійснює перевезення власними автомобільними транспортними засобами товару, право власності на який за договором уже перейшло до нього, водію покупця під час перевезень не потрібно мати ТТН. Натомість він має мати: накладну або інший документ, який підтверджує право власності на вантаж; посвідчення на право керування ТЗ відповідної категорії; реєстраційний документ на ТЗ; талон про проходження державного техогляду; поліс (сертифікат) обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних ТЗ; дорожній лист з відмітками про проведення передрейсового медогляду водія та огляду технічного стану ТЗ. Цей перелік обов'язків до керування для водіїв, що зареєстровані як юридичні особи.

У випадку, коли послуга по доставці вантажу надається на платній основі (за плату), і це узаконено через оформлення договору купівлі-продажу, то така операція характеризується як надання послуги з перевезення й, відповідно, оформляється ТТН.

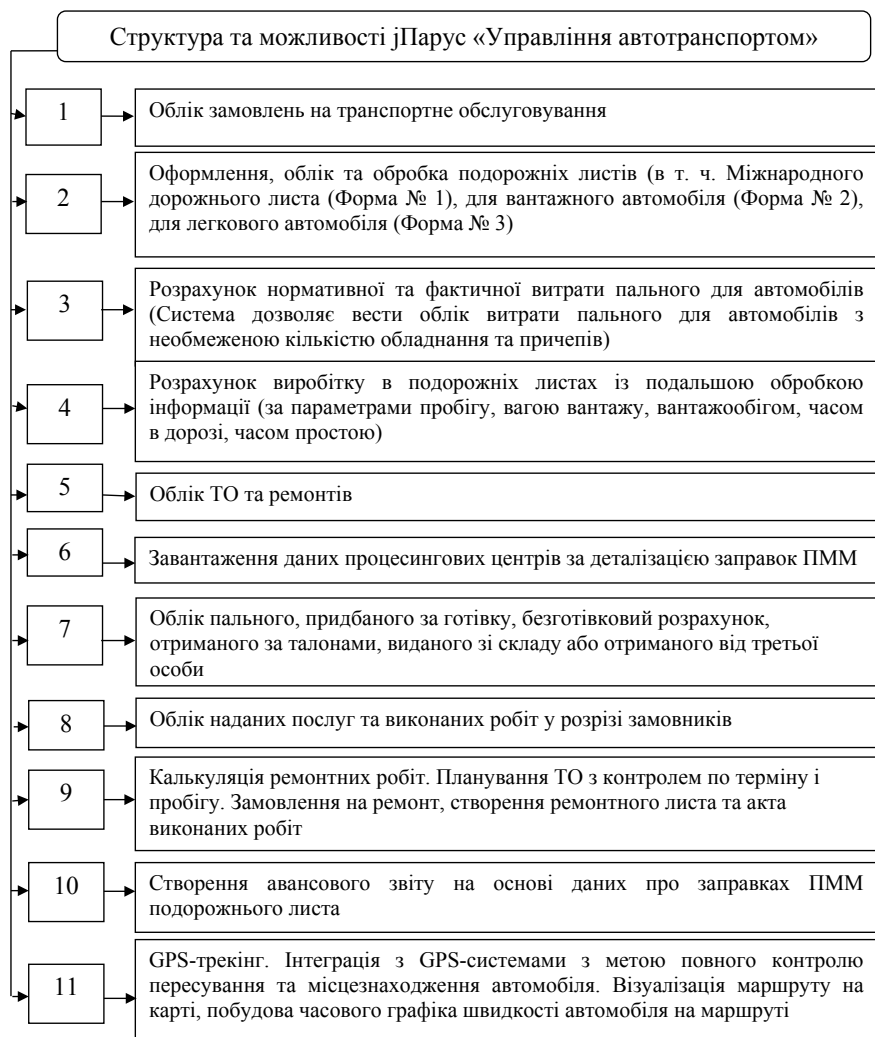

Рис. 2. Можливості jПарус «Управління автотранспортом»

Джерело: сформовано на основі [4]

Таким чином, відповідає потреба у використанні програмної функції «Подорожні листи».

Однак такий підхід певним чином обмежує рівень інформативності та аналітичності даних щодо автоперевезень, оскільки в подорожньому листі є низка даних, необхідних для обліку витрат, оплати праці тощо. Тому для АТП доцільно продовжувати його формування паралельно з формуванням ТТН. Тим більше що значних затрат часу, в силу наявності відповідної функції в автоматизованій системі, це не вимагатиме.

Значно полегшує формування супровідних документів в автотранспортних підприємствах наявність довідника «Автомобілі», який містить всю інформацію про автопарк в розрізі видів автотранспортних засобів (номери, марки, власник, вид автомобіля і т. п.).

З позиції обліку така функція є інформаційною щодо вибору норм витрат паливо-мастильних матеріалів. Також вона вказує на місця зберігання автомобілів, що важливо особливо у великих транспортних компаніях, які мають філіали. Вдалим є поєднання автоматизованої системи бухгалтерського обліку з логістичними можливостями про-

грамного продукту, зокрема, додатком «Маршрут» і «Графік зміни швидкості».

Для потреб оптимізації та контролю витрат в системі внутрішньоуправлінського обліку, який доцільно розвивати в АТП, такі функції відіграють важливу роль. Вони дають змогу не лише контролювати місцезнаходження транспортного засобу, а й завдяки графіку швидкості аналізувати витрати пального. В умовах зростання цін на нього це особливо актуально, оскільки уможливується управління нормами витрат паливо-мастильних матеріалів задля їх уточнення з урахуванням результатів аналізу швидкості.

Висновки і пропозиції. Таким чином, короткий огляд можливостей програмного продукту фірми «Парус» свідчить, що в галузі автоматизації обліку розроблені загальні положення та вирішені ряд питань обліку. Проте для впорядкування та удосконалення автоматизованої системи в цілому, а також позиціонування можливостей і більш широкого просування вітчизняних програмних продуктів необхідний більш досконалий опис програмного забезпечення. У цьому контексті повинні бути організовані відповідні дослідження, результатом яких має стати формування науково-методичного апарату опису.

Список літератури:

1. Базилук А.В. Бухгалтерський і податковий облік автотранспорту та перевезень : [навч. посіб.] / А.В. Базилук, О.І. Малишкін. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 256 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://shron.chtyvo.org.ua/Bazyliuk_Antonina/Bukhhalterskyi_i_podatkovy_oblik_avtotransportu_ta_perevezen.pdf.
2. Вотинцева Л.И. Виртуализация экономики как фактор развития новых форм финансового посредничества / [Л.И. Вотинцева, Л.П. Дроздовская, Ю.В. Рожков] // Экономика и предпринимательство. – 2012. – № 3. – С. 75–81.
3. Грицак Н.Ю. Організація бухгалтерського обліку на автотранспортному підприємстві / Н.Ю. Грицак // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу : міжнар. зб. наук. праць. Серія «Бухгалтерський облік, контроль і аналіз». – 2011. – № 2(20). – С. 144–154.
4. Електронний документообіг – переворот в сфері ведення бухгалтерського обліку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://stcentr.com.ua/other/blog/247-elektronnyi-dokumentobih-perevorot-v-sferi-vedennia-bukhhalterskoho-obliku>.
5. Лігум Ю.С. Інформаційні системи на транспорті / Ю.С. Лігум. – К. : Національний транспортний університет. – 2002. – 160 с.
6. Мактореконімічні показники // Головне Управління статистики у Тернопільській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.te.ukrstat.gov.ua/>.
7. Муравський В. Застосування інформаційних технологій у первинному обліку торговельних, розрахункових і транспортних операцій / В. Муравський // Вісник КНТЕУ. – 2009. – № 3. – С. 69–76.
8. Палант Д.О. Контроль транспортної логістики – нове джерело прибутку підприємства / Д.О. Палант // Ефективна економіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1910>.
9. Про Національну програму інформатизації : Закон України від 4 лютого 1998 р. № 74/98-ВР // Офіційний Вісник України. – 1998. – № 10. – 26 березня. – С. 5–14.
10. Соціально-економічне становище України за січень-квітень 2015 р. // Документи Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ukrstat.org/uk/druk/soc_ek/2015/publ_04_2015_u.html.
11. Хорунжак Н.М. Теорія та методологія обліку у бюджетних установах в умовах інформатизації суспільства : [монографія] / Н.М. Хорунжак. – Тернопіль : ТНЕУ, 2013. – 248 с.

Сисюк С. В.

Тернопольский национальный экономический университет

КОМПЬЮТЕРИЗАЦИЯ УЧЕТА И КОНТРОЛЯ В ТРАНСПОРТНОЙ ОТРАСЛИ: АНАЛИЗ ВОЗМОЖНОСТЕЙ И ЗАДАЧИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ

Резюме

На основе анализа авторских подходов к проблемам использования современных компьютерных информационных технологий учета и контроля в транспортной отрасли обоснованы преимущества и недостатки существующих программных продуктов. Обнаружены привлекательные для пользователей возможности автоматизации, обоснована целесообразность их развития и осуществлена постановка соответствующих задач для программирования. Сформированы предложения относительно возможных направлений совершенствования программных продуктов с учетом объективных потребностей управления, оптимизации деятельности и расходов. Обоснована целесообразность, и определены задачи формирования программных приложений, адаптированных для ведения управленческого учета в автотранспорте.

Ключевые слова: предприятия транспорта, эффективность, система учета, контроль, информационные технологии, совершенствование, компьютеризация, управленческий учет.

Sysuk S. V.
Ternopil National Economic University

COMPUTERIZATION OF ACCOUNTING AND CONTROL IN THE TRANSPORT SEKTOR: ANALYSIS OF OPPORTUNITIES AND THE IMPROVEMENT OF THE PROBLEM

Summary

In gender-based analysis approach to copyright problems using modern computer information technology accounting and control in the transport industry The advantages and disadvantages of existing software. On the basis of the most common software found attractive friendly automation, the expediency of their development and staged relevant tasks for programming. Formed proposals on possible areas of improvement based on objective needs managing and optimizing operations and costs. Expediency and defined tasks to create software applications of management accounting in the car.

Keywords: enterprise transport efficiency, system accounting, control, information technology, improvement, computerization, management accounting.

УДК 657.4.012.2

Хорунжак Н. М.
Тернопільський національний економічний університет

ПЛАН РАХУНКІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Дано аналіз авторських підходів до проблем вдосконалення плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі в частині, яка стосується бюджетних установ. Сформовано пропозиції щодо внесення уточнень в План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі щодо рахунків обліку основних засобів, дебіторської заборгованості, виданих і одержаних авансів. Обґрунтовано доцільність вирішення проблеми щодо встановлення збільшення розрядності рахунків. Зроблено висновок про доцільність розвитку досліджень, спрямованих на формування підходів до структури й складу рахунків управлінського обліку.

Ключові слова: система обліку, реформування, План рахунків, удосконалення, бюджетні установи, рахунки управлінського обліку.

Постановка проблеми. Реформування системи обліку, започатковане прийняттям державної Стратегії модернізації бухгалтерського обліку в державному секторі [14], передбачало здійснення ряду заходів, зокрема щодо запровадження Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі. В результаті виконання цього завдання мало бути забезпечене створення інтегрованої інформаційно-аналітичної системи управління державними фінансами, в основу чого покладалася:

- адаптація законодавства з питань бухгалтерського обліку та звітності до міжнародних стандартів;
- розроблення та запровадження плану рахунків бухгалтерського обліку з виконання бюджетів та кошторисів розпорядників бюджетних коштів для забезпечення прозорості облікових процесів, складання звітності та отримання інформації про фінансові операції, які здійснюються у державному секторі [14].

На сьогоднішній день виконання визначених заходів характеризується певним прогресом, однак у частині розробки Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі та інструкції з його застосування є надзвичайно актуальні проблеми, особливо у контексті наукового обґрунтування пропозицій з адаптації та трансформації переходу від одного Плану рахунків до іншого і формування відповідних інструктивних положень.

Дослідження та аналіз Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі в частині обліку в бюджетних установах дозволяє стверджувати, що перелік і склад передбачених у ньому рахунків не повною мірою відповідають специфіці й завданням, які стоять перед суб'єктами, котрі фінансуються з бюджету. Йдеться не лише про забезпечення повноти відображення об'єктів обліку, але й про можливість досягнення підвищення ефективності використання

ресурсного забезпечення завдяки вдосконаленню системи відображення облікових операцій з допомогою системи рахунків. Виконання цього завдання можливе завдяки чіткій та доцільній деталізації рахунків обліку. Власне, саме через це обґрунтованим є здійснення наукових досліджень спрямованих на формування більш якісного й досконалого Плану рахунків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зважаючи на актуальність проблематики удосконалення системи обліку, зокрема, в бюджетних установах, які відносяться до державного сектора української економіки, такий напрям наукових пошуків постійно знаходиться в полі зору вітчизняних науковців і практиків. Ґрунтовні дослідження цього плану проводять вчені П.Й. Атамас, Л.О. Гуцайлюк, Р.Т. Дзюга, Т.М. Кондрашова, С.О. Левицька, В.Ф. Максимова, В.А. Пігош, Р.О. Пеліпаденко, О.В. Полякова, О.М. Клименко, С.В. Свірко, О.І. Шуляк, І.О. Єрмак та ряд інших. Слід акцентувати увагу на тому, що наукові пошуки охоплюють широке коло питань: організацію обліку; документальне забезпечення здійснення операцій суб'єктів бюджетної сфери; відображення об'єктів обліку в системі рахунків; історичні аспекти формування Плану рахунків тощо.

Конкретно щодо такого предмета дослідження, як План рахунків, достатньо ґрунтовними є дослідження С.В. Свірко, яка розглядає порядок розробки робочого плану рахунків при висвітленні питань організації бухгалтерського обліку в бюджетних установах [15, с. 51–53]. В.Ф. Максимова та Р.О. Пеліпаденко, аналізуючи концептуальні засади розвитку системи бухгалтерського обліку в бюджетних установах, обґрунтовують висновок про те, що розроблення та запровадження єдиних національних положень бухгалтерського обліку та єдиного плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, гармонізованого з бюджетною